

AKROPOLITÁN

ANTONIO PALOMINO, ALEGORÍA DEL AIRE

NA NOVÁ AKROPOLIS
ŠKOLA FILOZOFIE

č. 173

ŘÍJEN 2024

AKROPOLITÁN

FILOZOFIE - KULTURA - DOBROVOLNICTVÍ

Elektronický časopis č. 173, říjen 2024

Filozofie, kterou navrhujeme, je způsob života dostupný všem, což znamená uplatňování učení velkých mudrců v praxi.

Kultura je uskutečňování lidských hodnot v životě, čímž se stává aktivní, využívá kvality každého člověka a rozšiřuje obzory.

Dobrovolnictví je plodem vůle vložené do služby ostatním. Neexistuje větší bohatství, než je ochota.

BRNO

www.akropolis.cz/brno

HRADEC KRÁLOVÉ

www.akropolis.cz/hradec

LIBEREC

www.akropolis.cz/liberec

OLOMOUČ

www.akropolis.cz/olomouc

OSTRAVA

www.akropolis.cz/ostrava

PARDUBICE

www.akropolis.cz/pardubice

PLZEŇ

www.akropolis.cz/plzen

PRAHA

www.akropolis.cz/praha

ZLÍN

www.akropolis.cz/zlin

Šéfredaktorka

Slavica Kroča

Odpovědná redaktorka

Ivana Hurytová

Redakce a grafická úprava:

Eva Bímová,

Martina Flaitingrová, Ondřej Aksamít,

Jana Aksamítová, Petra Pavlíčková,

Samuel Bíma, Aleš Gabriel

Nová Akropolis se nemusí plně ztotožňovat s obsahem uveřejněných textů, odpovídají za ně výhradně jejich autoři.

Všechna práva vyhrazena.

Tento časopis nebo jakákoli jeho část nesmí být reprodukovány v jakékoli formě bez předchozího písemného svolení vydavatele.

5

UMĚNÍ VZDĚLÁVAT

STOICKÉ UČENÍ O EMOCÍCH

6

10

SYMBOLISMUS DUHY

FRAKTÁLY

13

15

GEORGIA O'KEEFE, „NAŠE DÁMA LILIE“

Každý den opouštíme své domovy a vydáváme se na kratší či delší cesty za splněním našich běžných i výjimečných povinností. Společně s ostatními křižujeme ulice, někdy věnujeme svému okolí jen letmý pohled, jindy se zahledíme s větší pozorností.

Ne jinak tomu bylo například ve starověkých Athénách, i zde lidé kráčeli ulicemi ke svému určenému cíli... Dokud však nezaslechli slova filozofa Sokrata: „*Nadechni se, přáteli, a promluvme si trochu. Ne o nějaké pravdě, kterou bych já vlastnil, ani o skryté podstatě světa, ale o něčem, co jsi chtěl učinit, když jsem tě potkal. Určitě jsi byl přesvědčen, že je to správné, krásné, dobré, a proto jsi to chtěl udělat; vysvětli mi tedy, co je správné, krásné a dobré.*“ Byli tací, kteří byli polichoceni, že právě na ně se obrací slavný Sokrates, a jiní byli otázkou zaskočeni. Jak to přesně probíhalo, si můžeme dnes pouze domýšlet, ale to nám nebrání si představit, jak bychom my na takovou otázku reagovali a jaké by byly naše odpovědi.

Tazatel po nás nechce popis činnosti, kterou jsme chtěli uskutečnit..., jeho otázky směřují k úvaze nad tím, co je krásné a dobré v tom, co jsme zamýšleli udělat, a co je krásné a dobré samo o sobě.

Sokrates byl přesvědčen, že odpovědi jsou uloženy v duši člověka a že je zapotřebí se k nim přiblížit prostřednictvím správně vedeného dialogu, který, jako když správný klíč zapadne do zámku, otevře dosud uzamčené dveře a osvobodí lidskou duši uvězněnou vlastními nižšími aspekty.

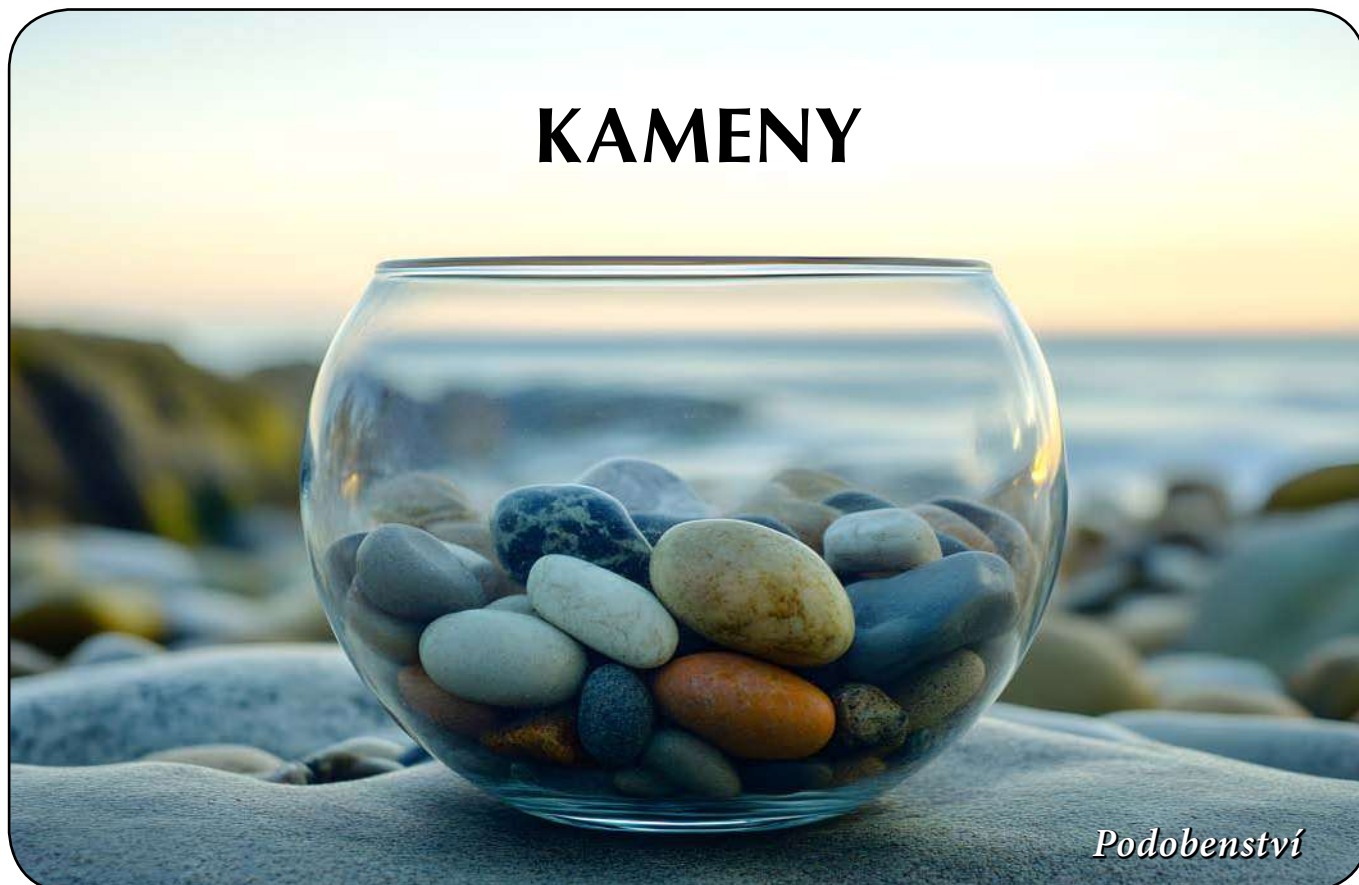
Tak jako Sokratova matka přiváděla na svět lidský život, čímž probudila v Sokratovi lásku a úctu k životu, on přiváděl na svět lidské duše, tím, že je provázel vnitřním labyrintem nejrůznějších a často falešných mínění, dokud se tato duše nezbavila závoje nevědomosti a nespátřila světlo pravdy. S rostoucím chápáním se v člověku probouzely lidské ctnosti jako trvalé schopnosti umožňující konat dobro a lásku k poznání, jež nebrání připustit vlastní nevědomost, tedy, jak by řekl Sokrates, „*vím pouze to, že nic nevím*“.

Byl to první krok Sokratovy metody probuzení duše: přiznání vlastní nevědomosti a výzva k upřímnému vnitřnímu přezkoumání. Jak jinak než poctivým poznáváním sebe sama rozpoznáme naše nesprávné myšlenky, různé nedostatky, chyby, jichž se dopouštíme? Když připustíme, že nám něco schází, zrodí se láska k moudrosti, k pravdě, kterou začneme aktivně hledat, a tím zahájíme postupný proces očišťování od nevědomosti. Probouzí se naše vlastní, autentická vnitřní síla, která nás postupně vede k překonávání se a k ovládnutí své nižší přirozenosti. Jako když tmu prostoupí světlo a my konečně spatříme to, co nám brání poznat, kdo doopravdy jsme a jaká je naše skutečná podstata. Přiblížíme se tak k Sokratově maietice – zrození duše, což znamená zvítězit nad vlastní nevědomostí, probudit lidské hodnoty pomocí ctností a být dobrým příkladem pro všechny, se kterými nás život spojil. Přesně tak, jak to dělal i Sokrates.

„Když chodím po ulicích, nemám jiný cíl, než přesvědčovat mladé i staré o tom, že nesmějí dávat přednost tělu ani bohatství, ale pečovat o svou touhu po zdokonalení duše. Opakuji vám, že bohatství nepřináší ctnost, nýbrž ctnost je tím, co dává bohatství a všechny výhody jak pro jednotlivce, tak i pro Stát. Každý den budu jako ovád, nepřestanu, dokud vás neprobudím.“

Eva Bímová

KAMENY

Jednoho dne přišel do třídy profesor filozofie s nádobou naplněnou až po vrch kameny. Nikdo netušil, co se bude dít, ale jeho přednášky byly vždy zajímavé, a tak všichni v tichosti a s napětím pozorovali, co se bude dít.

Dobrý den, studenti. Dnes máme poslední hodinu, a tak jsem ji chtěl využít na to, abych vám ještě něco předal. Podívejte se prosím na tuto nádobu. Myslíte si, že je plná? zeptal se profesor, a studenti souhlasně přikyvovali. *Dobrá, zkusme toto,* řekl profesor a vzal krabičku s malými kamínky, které vysypal do nádoby. Zatřásl s nádobou, aby kamínky propadly mezi kameny a zeptal se: *A co teď? Je nyní nádoba plná?* Jeden ze studentů se pousmál a souhlasil: *Ano, nyní už je rozhodně plná.* Ale profesor se ptal dál: *A co písek? Nevešlo by se tam ještě trochu písku?* Studenti souhlasně přikyvovali. Profesor tedy vzal krabičku s pískem, vysypal ji do nádoby a dodal: *A možná ještě trochu vody, co říkáte?* A nalil do nádoby vodu.

Na to se ozvala jedna studentka: *Nezlobte se, nechci být nezdvořilá, ale možná to celé provádíte v nesprávném pořadí. Kdybyste tam nalil rovnou vodu, nádoba by se naplnila hned a nebyly by třeba kameny ani písek.*

Rozumím, chcete naznačit, že by se to celé dalo udělat jednodušeji a rychleji. Já jsem ovšem chtěl poukázat spíše na to, že není těžké ani podstatné nádobu něčím naplnit. Důležité je, čím ji naplníte.

Ale jaký je rozdíl mezi kameny, pískem a vodou? ozval se další student.

Velký, pokračoval profesor, *nádoba znázorňuje náš život. Kameny jsou ty důležité věci v něm, hodnoty, ideje, lidé, náš vnitřní růst. Kamínky pak představují ty méně podstatné věci, jako jsou naše touhy, příjemné zážitky, možná úspěch. No, a písek, to jsou ty ostatní drobnosti, které nám zpřijemňují život. O vodě ani nemluví. Pokud bychom do nádoby nasypali nejprve písek, nezůstane místo pro kameny, podobně jako si můžeme zaplnit život nepodstatnými věcmi a nezůstane v něm už místo pro ty podstatné. A to je to, co jsem vám chtěl, milí studenti, na této poslední hodině předat. Věřím, že na to budete v životě pamatovat. □*

UMĚNÍ VZDĚLÁVAT

Jorge Ángel Livraga

Vzdělávací úkol Nové Akropolis je inspirován hodnotami univerzálně sjednocujícího humanismu, s jasnou myšlenkou, že vzdělání je nejlepší způsob, jak zlepšit kvalitu života, jak dosáhnout důstojných životních podmínek a jak připravit mladé lidi na převzetí aktivních a účinných rolí v budoucí společnosti. Odborné kurzy, školy, řemeslné dílny, umělecké soutěže pro děti a mládež, dokumentační a badatelské aktivity, specializované knihovny, to jsou jen některé ze vzdělávacích programů rozvíjených po celém světě.

Nová pedagogika

Pedagogika není pouhé „umění učit“ ani složitá změť podprahových technik – jež bychom spíše mohli nazvat lží a podvodem – ani kurzy a antikurzy, na kterých již nelze rozeznat vychovatele od vychovávaného.

Opravdová pedagogika je tou, která učí, jak probudit vlastní schopnost se učit, cítit a prožívat.

Opravdová pedagogika vychovává, aniž by deformovala, informuje, aniž by podváděla, poučuje, aniž by politikařila. Probouzí duši a vnitřní schopnosti, které existují v každé lidské bytosti. Pedagogika, kterou navrhujeme, nečiní ekonomické ani rasové rozdíly, poskytuje všem stejné příležitosti přizpůsobené možnostem každého jednotlivce, aniž by si vynucovala stejnost mezi nestejnými a vytvářela umělou hierarchii mezi podobnými.

Pedagog, učitel v nejlepším slova smyslu, je „knězem Moudrosti“ a „služebníkem Pravdy.“ Je majákem, který vede zbloudilé v noci nevědomosti, a světlem, jež vede k projevení schopností, ukrytých pod temným a nejistým povrchem zmatku. Akropolitánská pedagogika není výměnným obchodem, nýbrž darem lásky k lidstvu. A jako každý dar musí být čistá a nesmí obsahovat žádné znečištěné prvky zatížené sektářstvím.

Výchova se však také nesmí omezovat jen na pouhý rozum, na memorování faktů. Lidé nejsou počítače. Musí se vychovávat srdce i ruce. Je nezbytné, aby příští generace byly nejen inteligentní, ale také velkorysé a pracovitě. Aby si nepletly „volný čas“ s „nečinností.“ Už Platon mluvil o „volném čase“, když doporučoval, jak si rozvrhnout den. On se však věnoval „božskému odpočinku“, který pro něj znamenal pěstování umění a filozofického rozjímání. K tomu se chceme navrátit, nejsme však „nostalgičtí“, pokud bychom ovšem nebyli nazváni „nostalgičky pravdy“, protože těmi skutečně jsme. □

STOICKÉ UČENÍ O EMOCÍCH

Jiřina Koubková

Pozitivní i negativní emoce hrají významnou úlohu v našich každodenních životech: nezřídka ovlivňují naše rozhodování i jednání, zasahují do našich vztahů s ostatními lidmi, mohou nás nabíjet energií nebo naopak vyčerpávat.

V současnosti můžeme z mnoha různých směrů slyšet nabádání, abychom své emoce co nejsvobodněji vyjadřovali, abychom byli spontánní, ale snad každý někdy zažije situaci, kdy bezprostřední emocionální reakce později lituje: někdy ve vzteku řekneme něco, co nás později mrzí, někdy si ze strachu nedokážeme splnit svůj sen. I příjemné emoce nám někdy mohou způsobit nepříjemnosti: podlehneme touze a koupíme něco, co vlastně nepotřebujeme, nebo nás nějaký člověk okouzlí natolik, že mu věnujeme svou důvěru, ačkoli si to nezaslouží. Dovolit každé emoci, aby se projevila a zasáhla do našeho života, tedy není nejlepším receptem na štěstí.

Mnoho klasických filozofů proto radilo své emoce kontrolovat. Ne je násilím potlačovat, ale umět je inteligentně usměrnit a nedovolit jim, aby nás okrádaly o svobodu volby. Emoce jsou způsob, jakým naše psýcha reaguje na vnější svět, jsou vyvolávané vnějšími podněty a je velmi snadné je v nás probudit. Mnoha lidem stačí, aby bylo ošklivé počasí nebo se na ně někdo zamračil, a už cítí skleslost nebo rozmrzelost. V takovém jednání není o nic více svobody, než když po nás někdo něco hodí a my uhňeme – nezvolili jsme svou reakci, reagovali jsme automaticky. O svobodném jednání můžeme mluvit teprve tehdy, když emoci sice zaznamenáme, ale následně si vědomě vybereme, jestli a jakým způsobem na ni budeme reagovat.

Zarazit prvotní emocionální reakci může být velice těžké, obzvláště zpočátku. V učeních klasických filozofů ale můžeme najít mnoho staletými prověřených rad a technik, jak postupně získávat kontrolu nad svými emocemi a tím i nad svým životem. Této oblasti zkoumání se věnovali stoikové především, a proto v následujících odstavcích nabízíme několik jejich praktických postřehů a rad.

Druhy emocí

Stoikové roztrídili emoce do čtyř základních kategorií. První z nich je zármutek, který na sebe může vzít podobu zoufalství, závidi, melancholie a mnoho dalších. **Zármutek** obecně definují jako „nerozumnou sklíčenost mysli“ a říkají, že je důsledkem ochablosti duše. Pro lepší pochopení si udělejme paralelu

s fyzickým tělem: čím jsou svaly našeho těla silnější, tím větší uneseme zátěž, aniž bychom pocítili bolest. Naopak ochablé svaly budou bolet i při mírné námaze. Obdobně pokud je naše duše ochablá, stačí velmi málo, abychom upadli do zármutku. Naopak silná duše snese i velmi nepříznivé okolnosti, aniž by ztrácela nadhled a dobrou náladu.

Se zármutkem tedy můžeme bojovat posilováním naší duše. Stoické rady pro „duševní tělocvik“ by se daly shrnout známým úslovím „těžko na cvičišti, lehký na bojišti“. Je užitečné čas od času dělat věci, které nám nejsou úplně příjemné, vystoupit ze své komfortní zóny. Tyto malé, dobrovolně zvolené nepříjemnosti fungují jako činky, které posilují svaly naší duše. Až před nás život postaví skutečnou výzvu, budeme na ni mnohem lépe připraveni.

Druhou skupinou emocí je **strach**, který se opět může projevovat různými způsoby: ostýchavost, nerozhodnost, úzkost... Stoikové jej definují jako „nerozumné očekávání zla“ (rozumným očekáváním zla je opatrnost). Jako hlavní zbraň proti strachu doporučovali především naučit se dávat věcem správnou hodnotu. Dle stoického učení existují dva druhy věcí: ty, které na nás závisí, a ty, které nikoli. Zcela na nás závisí pouze naše vlastní činnost. Nic, co je ve vnějším světě, nemáme naprosto pod kontrolou: můžeme usilovat, aby nás ostatní měli rádi, ale nikdy jejich postoje a chování úplně neovlivníme. Můžeme usilovat o získání majetku, ale nějaká katastrofa nás o něj může připravit. Toto uvědomění by pro nás nemělo být zdrojem úzkosti, pouze upozorněním, že na vnějších věcech nemá cenu lpět. Lepší je zaměřit se na to, co nejen ovlivnit můžeme, ale co je skutečně důležité a co nejvíce určuje kvalitu našeho života, tedy na naše vlastní jednání a myšlení.

Za příklad si vezměme ostýchavost, tedy strach z toho, jak budou na naše jednání reagovat ostatní, strach vybočit, „vypadat hloupě“. Pokud před někým opravdu budeme vypadat hloupě, změní to něco na nás samých? Staneme se lepším nebo horším člověkem? Nikoli. Budeme stále stejní. Lepším nebo horším, silnějším nebo slabším, čestnějším nebo prolhanějším nás učiní naše jednání, naše rozhodování, nikoli mínění ostatních lidí. Podobné je to i s ostatními formami strachu. Pokud nikdy neztratíme ze zřetele, co je opravdu důležité, strach sice úplně nezmizí, ale dokážeme ho ovládnout.

Třetí kategorii tvoří **žádostivost**, tedy nerozumná snaha. Jejím kořenem je předpoklad, že nám něco přinese štěstí. Může se projevovat jako nenasytlost, nezřízená touha nejen po jídle nebo jiných fyzických

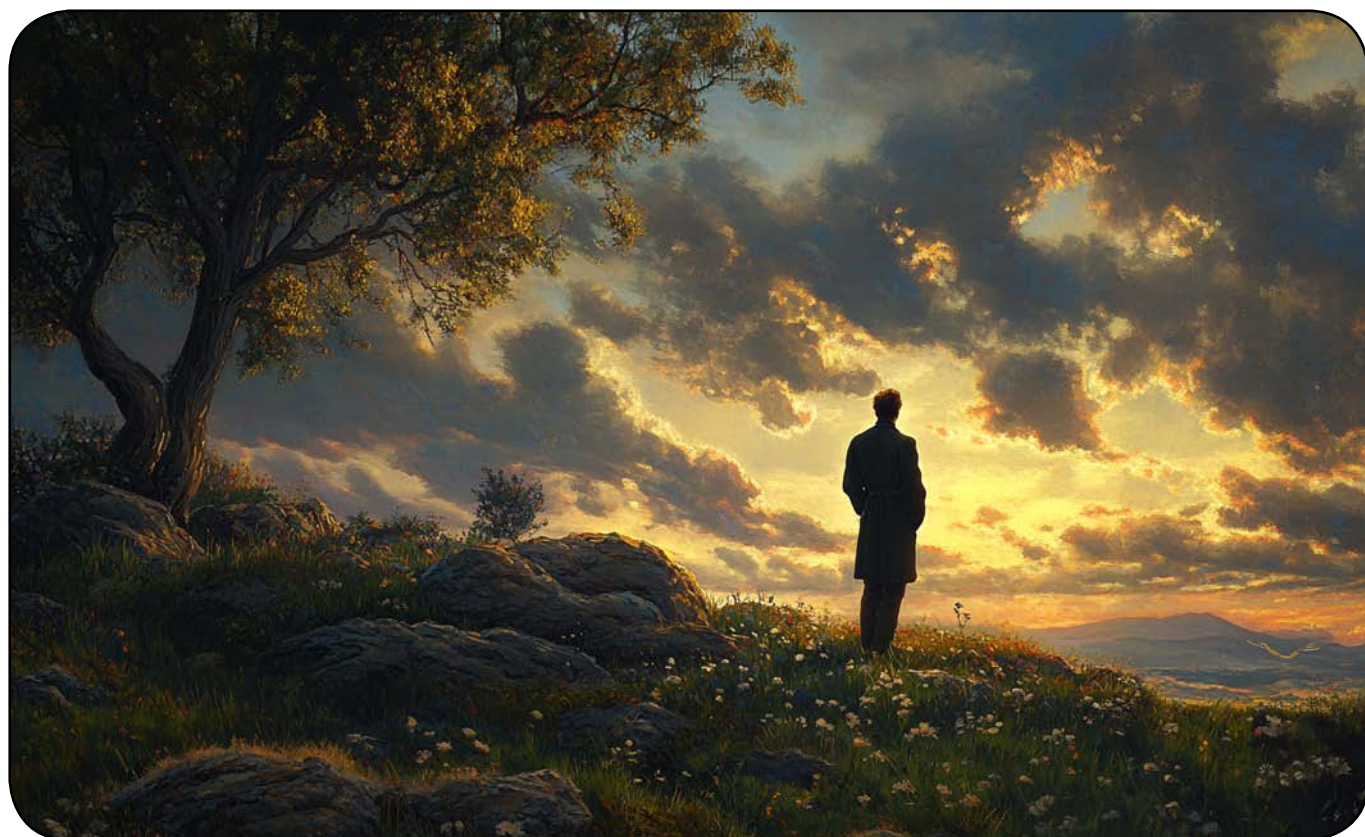
požitcích, ale například i po uznání, po moci, po pohodlí... Obzvláště nebezpečnou formou žádostivosti je hněv, tedy snaha někomu ublížit, i kdyby třeba jen slovem nebo projeveným pohrdáním. Potíž se žádostivosti je v tom, že zaslepuje, probouzí v nás nepokoj, vyvolává představu, že nemůžeme být šťastní, dokud nedosáhneme určité věci nebo požitku..., a zpravidla nejsme šťastní ani potom, protože před nás žádostivost okamžitě postaví nový cíl.

Lékem na žádostivost je uměřenost, tedy schopnost najít správnou míru, a především dobrodiní a svornost. Pokud nám záleží i na jiných lidech, pokud vnímáme a snažíme se naplňovat i jejich potřeby, naše vlastní touhy už nejsou tak palčivé, nepohlcují plně naši pozornost.

Poslední skupina emocí má souhrnný název **slast**. Zdánlivě se jedná o žádoucí stav, ale skrývá v sobě velká nebezpečí: pokud nedokážeme odolat tomu, co nám působí slast, stáváme se otroky toho, kdo má možnost nám ji poskytnout nebo naopak odepřít. Kromě toho nás snaha získat či prodloužit slast může vést k neuváženému jednání a k opomíjení důležitějších věcí. Zenon, zakladatel stoické školy, definoval slast jako „nerozumné vzrušení při věci zdánlivě žádoucí.“ Proč zdánlivě žádoucí? Některé věci nám připadají přitažlivé a toužíme po nich, ale přitom nám ve výsledku škodí – jednoduchým příkladem je nezdravé jídlo, ale stejnou roli může sehrát například touha po klidu, který (pokud je ho přemíra) může vést ke změkčilosti a ochablosti duše, o které jsme se zmiňovali výše.

Stoické doporučení vyhýbat se slastem rozhodně neznamená vyhýbat se všemu příjemnému. Nerozumná slast má svůj rozumný protějšek, kterým je radost. Zatímco slast je obvykle vyvolána nějakým požitkem, tím, že něco získáme, radost je výsledkem naší vlastní aktivity – pociťujeme ji, když překonáme nějakou překážku, když jsme plně ponořeni do nějaké smysluplné práce i při mnoha jiných příležitostech. Radost na rozdíl od slasti nezotročuje, protože nám ji nikdo nemůže dát ani vzít, je plodem aktivního a naplněného života.

O různých projevech emocí a radách, jak s nimi pracovat, by se dalo psát velice dlouho. Marcus Aurelius, jeden z nejvýznamnějších stoických filozofů, však dokázal to podstatné shrnout do několika prostých vět: *Každou chvíli dbej usilovně toho, abys konal svůj úkol se svědomitou a nestrojenou opravdovostí, s vřelou láskou k bližním a nezávisle a spravedlivě a aby ses nadobro vyprostil z myšlení na všechno ostatní. A jistě se vyprostíš, budeš-li podnikat každé dílo tak, jako by bylo poslední v tvém životě, cílevědomě a bez zarytého odporu k příkazům rozumu, bez pokrytectví, nesobecky a bez reptání na osud ti určený.* □

ŘEKLI MI, ŽE..., DELIA STEINBERG GUZMÁN

Řekli mi už tolik věcí v životě... Když je někdo ochoten naslouchat, všechna slova zasahují nejenom fyzické uši, nýbrž pronikají mnohem hlouběji, dotýkajíce se nejintimnějších nitek bytí.

Řekli mi věci dobré a věci zlé nebo přinejmenším jsem si já vysvětlila některé jako dobré a jiné naopak. Ještě dnes přesně nevím, které mi více pomohly. Dobré věci mě učinily příliš citlivou a občas způsobily, že jsem ztratila pevnou půdu pod nohama. Věci zlé mě utužily a učinily mě schopnou čelit novým problémům. Dobré věci mě smířily s osudem a pomohly mi pochopit nekonečná mystéria, která mne obklopují. Věci zlé mi způsobily utrpení a více než jednou jsem se ptala, jestli to všechno má cenu...

Dar řeči umožnil, že mi mohli říci tolik věcí... A další dar, dar schopnosti naslouchat, způsobil, že to, co mi řekli, proniklo do mého nitra. Dnes mám nepřeborný archiv, do něhož jsem nashromáždila všechno, co jsem mohla slyšet, všechno, co jsem slyšet chtěla – a dokonce i to, co jsem nechtěla – a pomalu do něj přibývají další nová slova, mnohem tišší a jemnější, ale nesmírně hluboká. Dnes často říkám věci sama sobě... Dnes často rozmlouvám sama se sebou... Dnes často jeden vnější komentář má schopnost probudit tisíce komentářů vnitřních. Dnes slovo probouzí vnitřní světy, umožňuje rozkvet představ a vzpomínek, povzbuzuje zkušenost, posiluje duch, zpevňuje pro každodenní bitvu.

Věřila jsem snad všemu, co mi řekli? Na počátku ano. Nyní už ne. Dříve jsem věřila, že slovo může být použito pouze ke sdělení pravdy, a považovala jsem za pravdu všechno, co jsem slyšela. Léta mi trvalo, než jsem objevila, že stejná slova mohou skrývat rozličné významy a že je zapotřebí umět

naslouchat, abych poznala, kdy chtěla říci jedno a kdy druhé... Ve skutečnosti to není tak, že bych nevěřila ničemu, co mi říkají. Jen jsem to nechala projít sítí zkušeností mého vnitřního já a znovu jsem začala věřit všemu, co mi vyprávěli, avšak tentokrát již s pochopením symbolismu řeči.

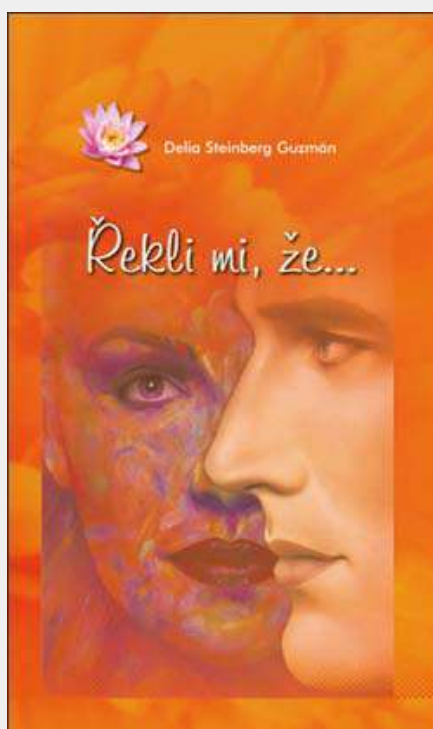
Život mě přivádí do zvláštních situací. Vždy jsem musela mnoho mluvit s lidmi, přestože jsem si přála pravý opak. Nicméně musím mluvit a musím naslouchat. Musím číst a musím psát.

A takto jsem se naučila ocenit vše, co jsem přijala prostřednictvím slov, ať mluvených či psaných. Už kdysi se Seneca obrátil ke svým budoucím čtenářům, naléhaje na ně, aby si ho představili vedle sebe, jak s nimi rozmlouvá, jako by stránky tohoto časopisu mohly zmizet, aby uvolnily místo věčně žijícímu člověku. A proto existují věci, které mi říkali ti, co ke mně hovořili, a existují také věci, které mi říkali ti, co mi psali. Všichni mi něco řekli a ze všeho jsem vytěžila užitečná poučení.

Chtěla bych proto svým čtenářům vyprávět všechno, co mi řekli. Nemám v úmyslu sledovat nějaké zvláštní pořadí. Bude to tak, jako bych doopravdy

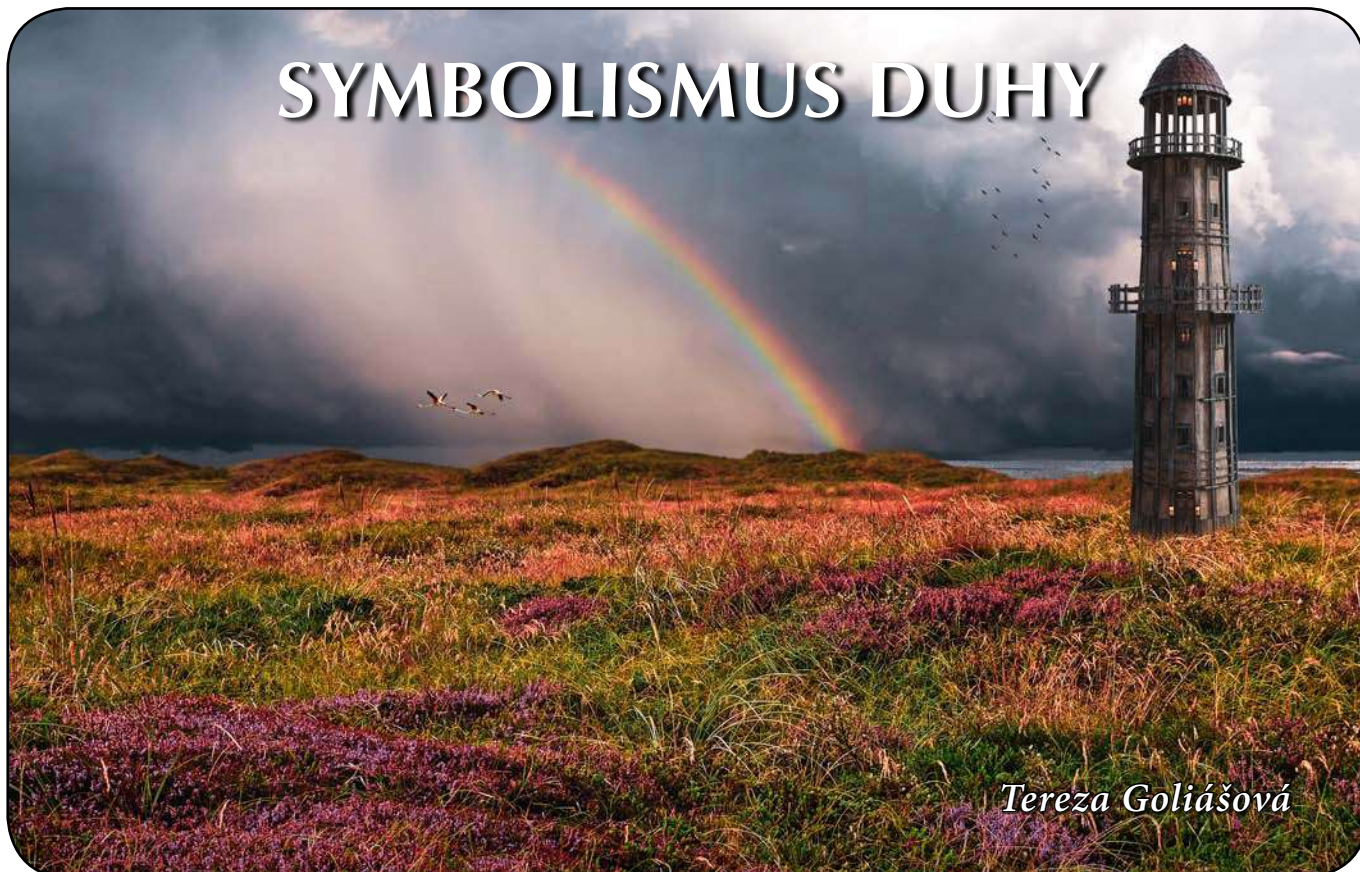
rozmlouvala s každým, kdo čte tuto knihu, neformálním a důvěrným způsobem a přenášela mu to, co na mne nejvíce zapůsobilo, z množství toho, co jsem slyšela. Kdo ví, možná i sám čtenář bude v některých situacích zatažen do toho, co mi řekli. Takto dosáhnu svého cíle: zahájím dialog, který může odstranit hranice času a prostoru.

A zde je mé první tajemství: řekli mi, že bych měla napsat něco takového, co nyní píšu, vyprávět bez velkého úvodu to, co denně poslouchám, vytvořit pouto, zasít vzpomínku. Tentokrát jsem byla zcela věrná tomu, co mi řekli.

V našich sídlech nebo na www.vecnakrasa.cz

SYMBOLISMUS DUHY

Tereza Goliášová

*Div divoucí – my na vrcholu stáli
v krvavém poli duhy sedmi krás.
Mé smysly v ní jak by se vykoupaly,
rozkoší nerv se každý chvěl a třás'...*

Jiří Mahen: *Duha*

Když se na obloze objeví duha, málokdo její nádherou zůstane nedotčen. Básník možná vyjádří své okouzlení několika verši, malíře inspiruje k novému obrazu... Avšak každého z nás může přimět k rozjímání. Je tento oblouk skutečně pouze půvabným projevem lomu světla, ojedinělým optickým úkazem, nebo v sobě skrývá větší hloubku, kterou můžeme odhalit? Pokusme se o to společně v tomto článku. Ponořme se do časů starodávných mýtů a legend a skrze symboly, jež se v nich ukrývají, nalezneme kromě vnější krásy duhy také tu vnitřní.

Duha v mýtech a legendách

Příběhy o duze můžeme najít u starověkých kultur napříč všemi kontinenty. Ty, které jsou nám nejbližší, pocházejí ze starého Řecka. Tam byla personifikací duhy bohyně Iris, dcera mořského boha Thaumanta a Élektry, jejíž jméno je spojeno se světlem a leskem. Právě leskem oplývala křídla bohyně Iris, neboť byla naplněná rosou, v níž se odráželo sluneční světlo. Jelikož se duha svým obloukem dotýká země i nebe, představovala spojení mezi lidmi a bohy, jejichž poselkyní byla. Tomu odpovídá i její jméno: řecké eiró znamená mluvím, oznamuji nebo také jsem zde. Byla zobrazována jako krásná dívka s křídly a džbánem, ve kterém přináší vodu mrakům. V antickém Řecku byly její podobou zdobeny mnohé vázy, v průběhu následujících staletí se stala také námětem fresek, obrazů a soch. Jedním z nejmladších a zároveň nejslavnějších děl, která se jí inspirují, je bronzová socha Iris probouzející nymfu od Augusta Rodina, která je k vidění v Brooklynském muzeu.

Podobnou roli jako v Řecku hrála duha v germánské mytologii. Duhový most Bifröst byl jediným spojením mezi Midgardem, světem lidí, a Ásgardem, územím bohů; proto jej bděle, ostražitě a bez ustání střežil bůh Heimdall. Takovouto spojnicí mezi pozemským a nebeským světem byla duha pro mnoho

národů. U severoamerických Indiánů například představovala žebřík, po němž je možné vyšplhat do jiného světa. V Číně se jako spojení nebe a země objevuje duhový drak, v Africe tuto roli zastávají obrovští duhový hadi. A sumerský bůh Ninurta, který obýval nebeský svět, avšak byl spojen s nerosty ukrytými hluboko v zemi, nosil korunu z duhy.

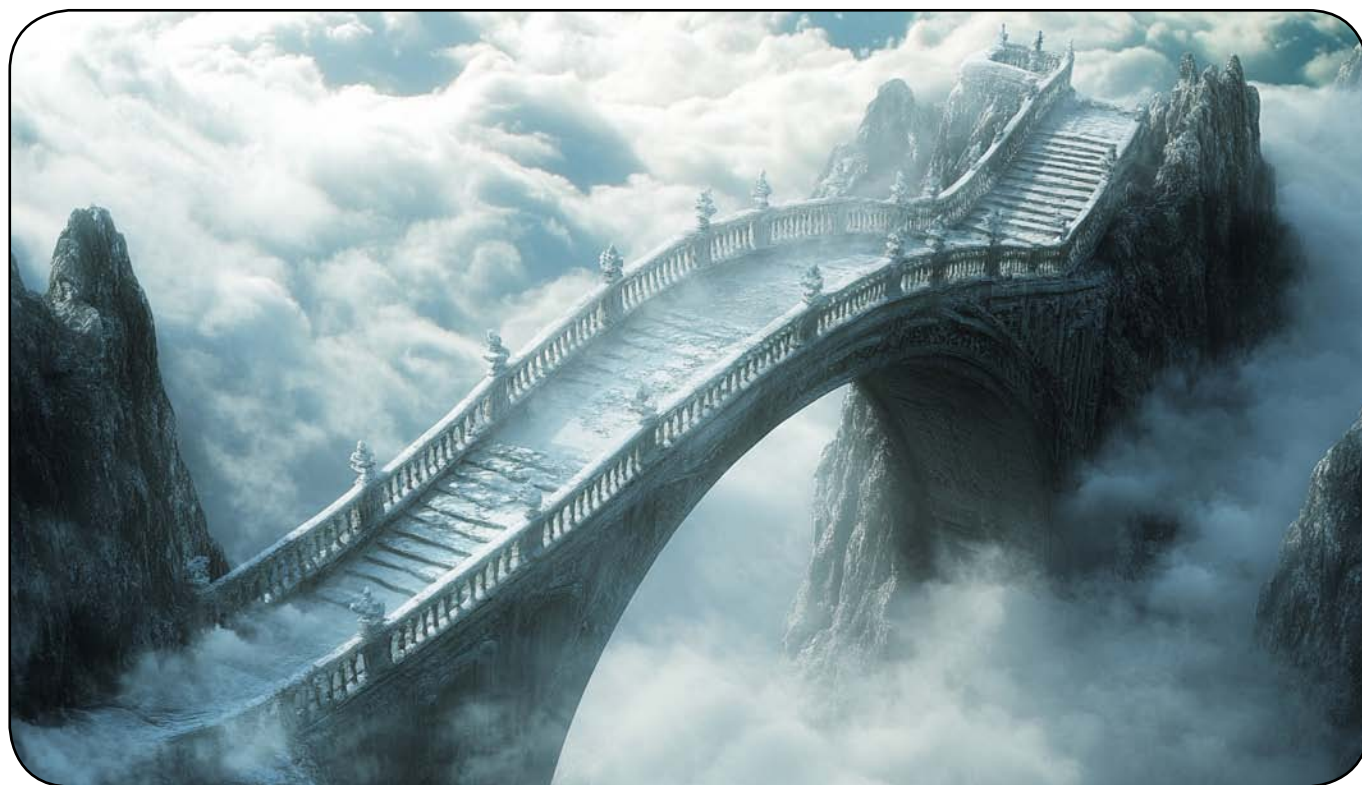
Protože se duha objevuje na obloze jen vzácně, bývá také spojována s pokladem. V irské tradici například narazíme na skřítky lepríkony, kteří na jejím konci ukrývají poklad v podobě velkého hrnce zlaťáků. Jiný druh pokladu stráží v afrických pověstech obrovský duhový had. Tímto pokladem je oheň; a byl jím zejména v dobách, kdy ho ještě lidé neuměli sami rozžehnout. Věčný oheň hořel pouze na nebesích a duhový had byl kolem něj pečlivě ovinutý, aby jej nikdo nemohl odnést nebo uhasit. Podobně jako v řeckém mýtu o Prométheovi se však i v tomto příběhu přece jen někomu podařilo kolem hada proklouznout a přinést lidem na zem několik jiskřiček, které jim daly světlo a teplo. Oheň bývá navíc v symbolismu spojován s probuzenou myslí a opravdovým poznáním, což je skutečný vnitřní poklad.

V příbězích původních obyvatel Austrálie byl tento duhový had stvořitelem celého světa, a jelikož je duha spojena s vodou, měl schopnost přinášet v obdobích sucha tolik potřebný déšť. V Indii byl jednou ze zbraní boha nebes Indry duhový luk a v tradicích starých Slovanů byla duha spojena s bohem Perunem. Legendy o duze bychom našli také u Inků a její význam a symbolismus se objevuje i v buddhismu, křesťanství nebo islámu. A nelze opomenout sedm barev, které duhu vytvářejí; každá z nich má svůj vlastní symbolismus stejně jako samotná sedmička.

Tyto příběhy nás mohou zaujmout, probudit naši zvědavost, rozšířit naše obzory... Avšak je v nich něco, co nás i dnes může skutečně inspirovat? Něco, co může být užitečné pro náš vlastní každodenní život?

Duha jako symbol mostu

Most, který spojuje nebe se zemí, lidi s bohy, nižší s vyšším. Avšak to nižší a to vyšší neexistuje pouze mimo nás; existuje to také v člověku. V každém z nás se nacházejí prvky, na které nejsme příliš hrdí: zlovyky, za které se stydíme, nepříjemné emoce, které nám komplikují vztahy, negativní myšlenky, které nás znepokojují, slabosti, jejichž vinou se nemůžeme spolehnout sami na sebe... A stejně tak je v nás mnoho dobrého, krásného a ušlechtilého: radostné a povzbuzující emoce a city, dobré návyky, které nám pomáhají v každodenní práci, pozitivní a konstruktivní myšlenky, naše silné stránky a jistoty, o něž se můžeme opřít.

Pokud může v přírodě existovat nádherný a barevný most, žebřík, který vede ze země k nebi, od nižšího k vyššímu, a pokud jsme i my součástí přírody, je zřejmé, že jej můžeme postavit také uvnitř nás. A poté se v každém okamžiku můžeme rozhodnout, na kterou stranu po něm přejdeme, co si zvolíme, z popudu které části nás samých budeme jednat. A vzpomeňme si, že úpatí duhy ukrývá poklad... Neboť v každém člověku existuje mnoho ukrytých pokladů, potenciálů, latentních schopností, kvalit, které čekají jen na to, až budou objeveny, probuzeny a použity.

Duha jako symbol jednoty

Povšimněme si také její nádherné pestrosti, neboť duha je krásná právě tím, že jsou její barvy rozdílné. Stejně funguje celá příroda: ani jeden list není stejný jako ostatní, ani jedna sněhová vločka se nepodobá jiné, a právě to v ní vytváří rozmanitý půvab. Podobně může fungovat také lidská společnost: každý jsme jiný, máme různé zkušenosti, nápady a schopnosti, a jedině díky tomu můžeme spolupracovat, můžeme si pomáhat a můžeme se doplňovat.

Proč je to možné? Protože za vši touto rozmanitostí je ve skutečnosti jednota. Barvy duhy jsou sedmi tvářemi jediného bílého světla. Nesčíslné formy, kterých příroda nabývá, jsou odrazem univerzálních zákonů, jež vše řídí. A za všemi našimi rozdílnými vlastnostmi, nápady a schopnostmi je jedno lidstvo, jehož jsme všichni součástí. □

Z použité literatury:

Vojtěch Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí

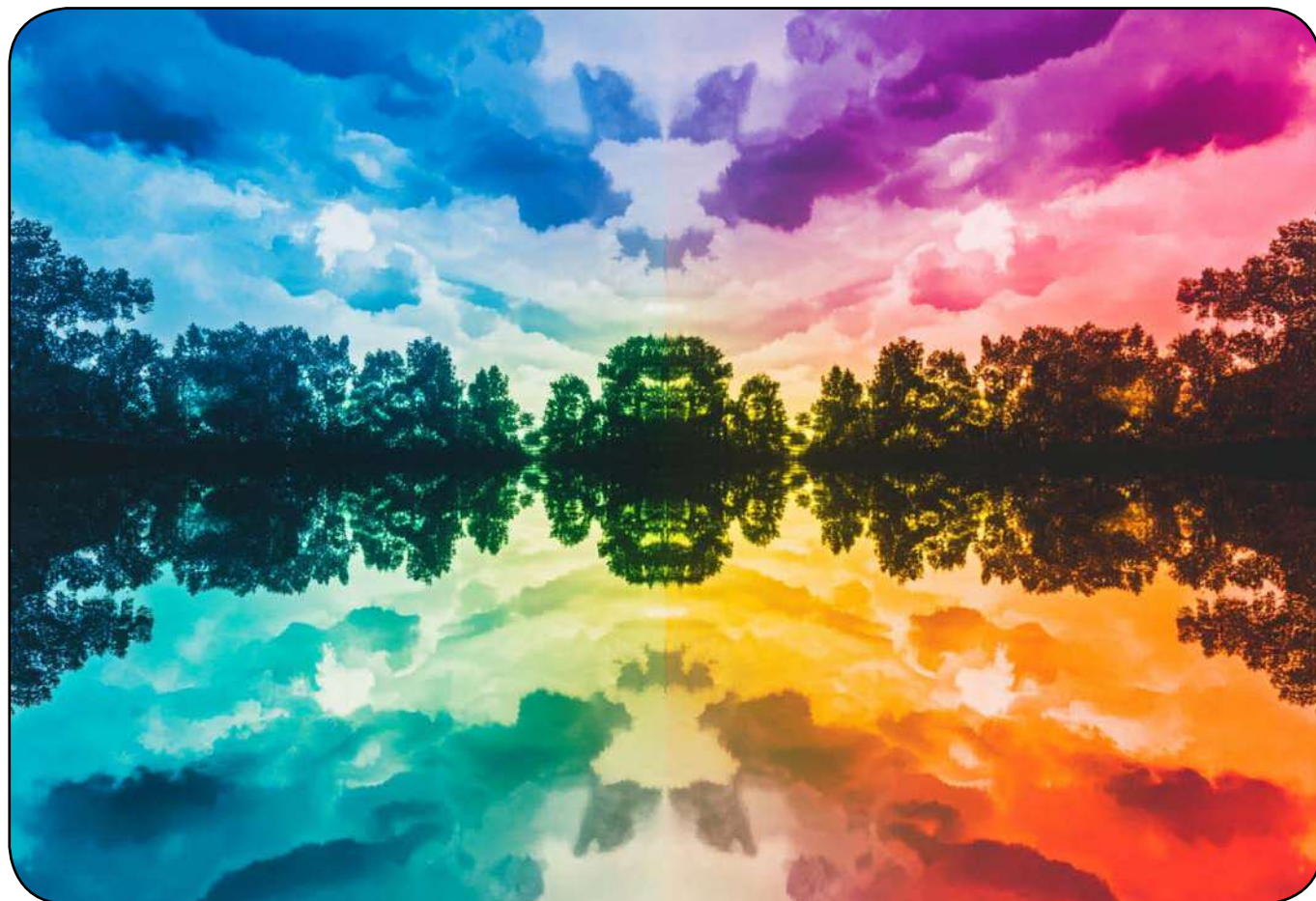
Gerd Heinz-Mohr: Lexikon symbolů – obrazy a znaky křesťanského umění

J. C. Cooper: Encyklopedie tradičních symbolů

Daniele Kuss, Jean Torton: Inkové – mýty a legendy

Franck Jouve, Michael Welply: Mýty a legendy – nebe a hvězdy

Helena Kadečková: Soumrak bohů

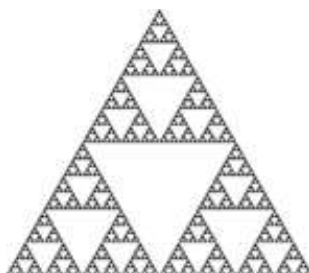
FRAKTÁLY

František Hastík

Všichni jsme se během našich školních dnů setkali s geometrií. V této podmnožině matematiky jsme probírali různé tvary a tělesa. Nejprve jsme se učili o trojúhelnících, čtvercích a kružnicích, později přišly na řadu krychle, jehlany, kužely a koule. Jednoduché, elegantní tvary s jasnými definicemi. Avšak když vstaneme z lavic a pokusíme se tyto tvary v přírodě najít, zjistíme, že je jich velmi málo. Ano, na nebi vidíme slunce ve tvaru koule a v zemi občas můžeme najít přirozeně vzniklou krychli pyritu. Většina tvarů v přírodě však náleží k jiné geometrické kategorii. Patří do skupiny tvarů, které se zdají být složité, různorodé a někdy až drsné, a přesto v sobě obsahují skrytý řád a krásu. Tyto tvary se nazývají fraktály.

Než se však podíváme, kde je můžeme najít, řekněme si, co jsou zač. Pojem „fraktál“ zavedl v roce 1975 francouzsko-americký matematik Benoit Mandelbrot, byť se touto částí geometrie zabývali i jeho předchůdci. Samotné slovo pochází z latinského „fractus“, což znamená rozbitý nebo roztržštěný. To odpovídá vzhledu těchto tvarů, které na rozdíl od základních geometrických objektů obsahují nekonečně mnoho detailů, jako by byly složeny z malých kousků rozdělených čar a ploch. Formálně definovat fraktál není snadné a mezi mnohými matematiky dodnes panují neshody. Sám Mandelbrot je popsal jako „krásné, ztraceně složité a čím dál víc užitečné“. Je však jedna vlastnost, která se objevuje ve všech definicích: fraktály jsou podobné samy sobě.

Co znamená podobnost sama sobě? Například máme rovnostranný trojúhelník. Poté vezmeme další dva stejné trojúhelníky a spojíme je dohromady tak, aby se dotýkaly pouze vrcholy. Tímto získáme nový rovnostranný trojúhelník, kterému však chybí střed. Dále vezmeme dvě kopie tohoto nově vzniklého tvaru a spojíme je stejně jako předtím jejich vrcholy. Opakováním tohoto postupu získáme fraktál zvaný Sierpiňského trojúhelník.

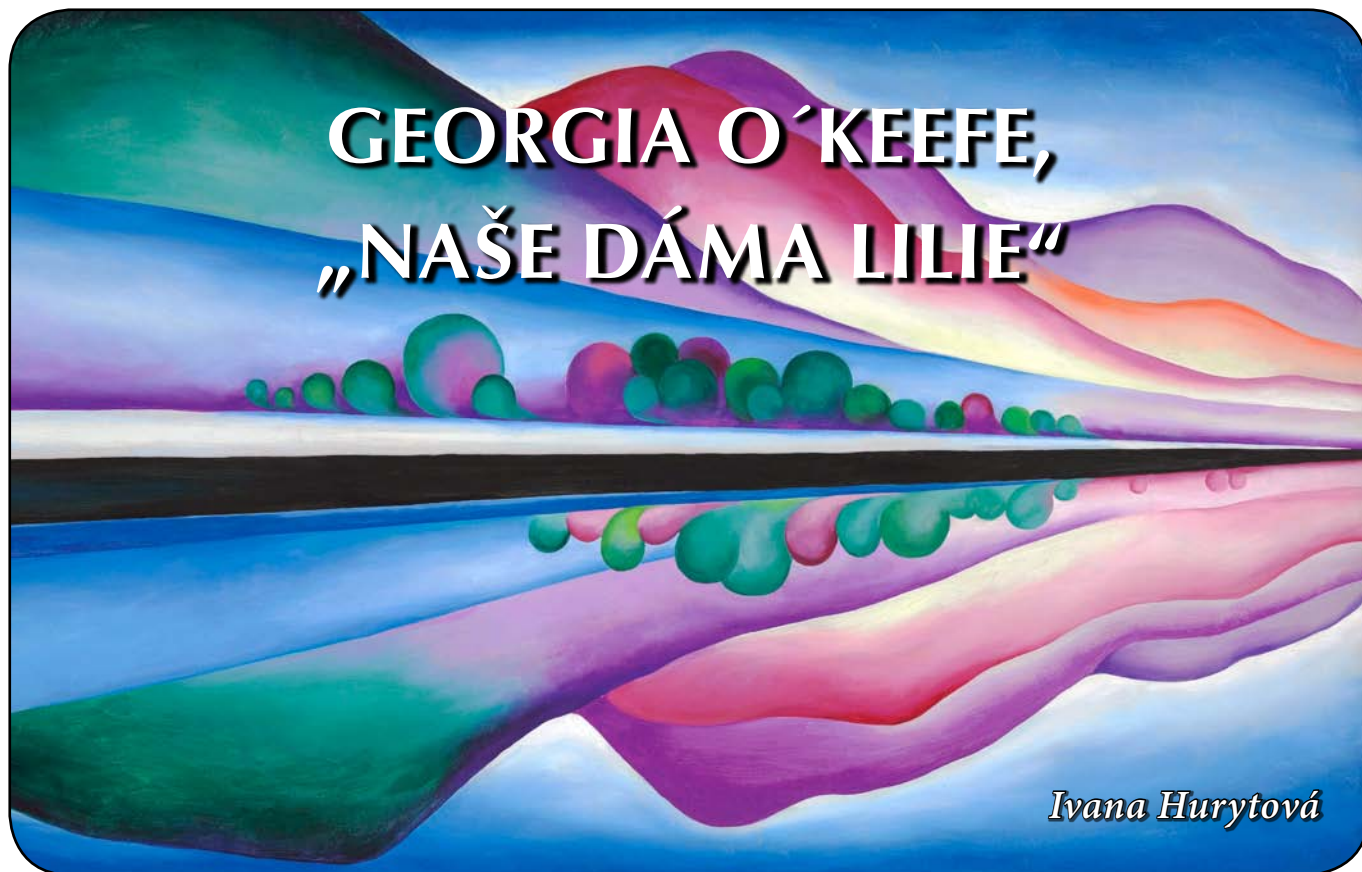
Na něm můžeme vidět princip fraktálu, tedy podobnosti sobě samému v tom, že celek se podobá části a část se podobá celku a tato podobnost může mít prakticky nekonečně mnoho úrovní. Můžeme zvolit libovolný úsek, přiblížit si jej a uvidíme, že v jakémkoli měřítku se nachází stejný tvar.

Totéž můžeme vidět i v přírodě. Stromy se postupně rozvětvují tak, že každá větev má podobný tvar jako celý strom. Ještě lépe je toto uspořádání vidět u kapradin, kde se tvar opakuje téměř stejně. V tom je vidět genialita přírody, protože fraktální uspořádání je velmi účinné. Když rostlina ve svém genetickém kódu potřebuje uchovat informaci o tom, jak má růst, nemusí mít různé bílkoviny pro každou část, ale opakovaně používá jeden princip.

Myšlenku o stejném principu můžeme najít i ve filozofii. Ze starověkého Egypta se k nám dostaly střípky nauky zvané hermetismus, pojmenované podle jejího zakladatele Herma Trismegista. Nejzajímavější část z toho, co se dnes považuje za jeho dílo, se nazývá „Smaragdová deska“. Je to soubor třinácti principů psaných symbolickým jazykem, které mají být zdrojem úplného poznání, byť není snadné je racionálně pochopit. Nás nyní nejvíce zajímá první z nich, který zní: *Jest pravdivé, jest jisté, jest skutečné, že to, co jest dole, jest jako to, co jest nahoře, a to, co jest nahoře, jest jako to, co jest dole, aby dokonány byly divy jediné věci.* Mluví tedy o tom, že stejné zákony se v různých měřítkách neopakují pouze v přírodě nebo geometrii, ale všude. To, co platí pro člověka, platí i pro univerzum, a obráceně. Ne nadarmo visel nad věštírnou v řeckých Delfách nápis *Poznej sebe sama, a poznáš Univerzum a Bohy v něm ukryté.*

Toto poznání je pro člověka velmi užitečné. Může jej přivést k pochopení toho, že chce-li poznat vlastní nitro a skryté principy, které jej ovlivňují, může mu pomoci pozorné zkoumání světa, který se nachází všude kolem něj. Tak pojdme otevřít oči a začněme si všimnout krásy uspořádání vnějšího i vnitřního světa. □

Georgia O'Keefe je považována za jednu z nejvýznamnějších malířek USA ve 20. století. Je zajímavá nejen svou tvorbou, ale také způsobem života. Jejími hlavními náměty byly květiny, New York a krajina Nového Mexika.

Narodila se v roce 1887 na farmě ve Wisconsinu, kde se spolu se svými sestrami věnovala hudbě, literatuře a malování. Zde se v ní probudila touha stát se umělkyní. V 18 letech začala studovat umělecký institut v Chicagu, později další renomovanou uměleckou školu v New Yorku. Věnovala se studiu starých evropských mistrů a uměleckých tradic. Ovšem záhy, již v roce 1908 byla nucena kvůli špatné finanční situaci rodiny svá studia ukončit a musela začít pracovat, aby se užívala. Učila malbu na vysoké škole a také na letních kurzech. Současně bojovala se svými nemocemi. V New Yorku se seznámila s fotografem a galeristou Alfredem Stieglitzem, který v ní rozpoznal velký talent. Díky jeho podpoře se mohla začít plně věnovat malování. Stal se nejen jejím sponzorem, ale časem také životním partnerem, vzali se v roce 1924.

Ona sama ovšem nepovažovala svůj život za důležitý, větší důraz kladla na své dílo: *Kde jsem se narodila a kde a jak jsem žila, není důležité. Mělo by vás zajímat, co jsem udělala s tím, kde jsem byla.*

Georgia je ve své tvorbě ovlivněna moderními směry počátku 20. století, ale postupně nachází své jedinečné téma, kterým jsou květiny. Vytvořila přes 200 nádherných barevných obrazů květin, zejména zobrazovala růže, slunečnice, vlčí máky, kamélie a jiné. Jejím emblémem se stala kala. Lilie kala jsou po staletí symbolem krásy a dokonalosti mezi květinami, představují čistotu, lásku, oddanost, ženskou grácií i královskou hodnost. Říká se, že dávala květinám na plátně duši a sama naznačovala, že za realistickým ztvárněním je další skrytá skutečnost. Je proto spojována s tzv. magickým realismem. Tvrdě odmítala sexuální interpretace svých obrazů, které jí byly neustále podsouvány.

Nikdo nevidí květinu - opravdu - je tak malá, že potřebuje čas - nemáme čas - a vidět vyžaduje čas, stejně jako mít přítele vyžaduje čas.

V roce 1934 strávila nějaký čas na ranči v Novém Mexiku. Tamější příroda i způsob života ji zcela okouzli. Koupila si zde dům s pozemkem a začala více vyhledávat samotu, trávila zde řadu měsíců a žila velmi skromně. Začala se vzdalovat divokému životu velkoměsta, světu newyorských umělců a také svému manželovi. Zdejší kraj ji naprosto pohltil a témata jejích obrazů se staly růžové a načervenalé hory, ohromující scenérie nebo zvířecí kosti, které nalézala ve vyprahlé krajině. Z jejích děl vyzařuje divokost zdejší krajiny, ale současně je opět magicky zachyceno něco za realitou viditelnou na první pohled. Obrazy vyvolávají pocit konečnosti a současně nekonečna, tajemství života a smrti, magie přírody...

Nevysvětlitelná věc v přírodě, která mi dává pocit, že svět je příliš velký mimo mé chápání - pochopit jej lze možná tak, že se ho pokusím dát do formy. Abych našla pocit nekonečna na horizontu nebo těsně za dalším kopcem.

V roce 1946 jí Muzeum moderního umění v New Yorku uspořádalo retrospektivní výstavu, byla první ženou, které se dostalo takové pocty. V témže roce ovšem také zemřel její manžel, Alfréd Stieglitz. Během následujících tří let uspořádala jeho obrovskou uměleckou pozůstalost a rozdělila ji mezi významné americké instituce. V roce 1949 se natrvalo odstěhovala do Nového Mexika.

V 50. letech 20. století se poprvé vydala za hranice USA a začala více cestovat po světě, nejprve prozkoumala v Mexiku Yucatán a další archeologická naleziště, která ji fascinovala. Posléze se vydala i na cesty do Evropy, kde navštívila Francii, Španělsko a Řecko, a také do Japonska, do Egypta, do Indie, do Peru... Vždy ji zajímala místa starých civilizací a jejich památky. Její cesty také poznamenaly její tvorbu. V posledním období tvořila obrazy s abstraktnější tematikou, ale vždy s poměrně jasnou symbolikou a velkou hloubkou. Můžeme zmínit sérii Nebe nad mraky či řadu obrazů dveří, z nichž obraz Poslední dveře jako by naznačoval, že se za nimi nachází onen další svět, kam se odebrala v roce 1986.

Ještě za svého života byla Georgia O'Keefe považována za ikonu amerického umění. Od prezidenta Geralda Forda získala medaili, vyšla o ní monografie, byl natočen dokumentární film, měla řadu výstav. Přesto však zůstala velmi skromná, žila o samotě převážně na svém ranči ponořena do přírody a svého vnitřního světa a tvořila...

Nemám ráda ideu štěstí – je příliš momentální – řekla bych, že jsem byla vždy zaneprázdněna a zajímala se o něco – zájem má pro mě větší význam než idea štěstí.

Georgie O'Keefe je zajímavou osobností, která si v umění 20. století našla svou vlastní originální cestu. Její obrazy nám ukazují velmi realisticky křehkou krásu květin i tvrdý obraz smrti v poušti, ale současně nás přivádějí za hranice toho viditelného. Ona sama říkala, že umělci a religionisté jsou si podobní, protože dokážou odhalit to skryté a intuitivní. Existuje více cest k moudrosti a ona nabízí tu uměleckou. □

PROGRAM AKTIVIT

ŘÍJEN 2024

**ODVAHA VYBRAT SI:
POUČENÍ Z „MATRIXU“**
Café Symposion

**VÁŽENÍ DUŠE: EGYPTSKÝ KLÍČ
KE SMYSLUPLNÉMU ŽIVOTU**
Přednáška s videoprojekcí

**STOICISMUS V MODERNÍM SVĚTĚ?
PROČ NE! – kurz**
V kurzu se naučíte teorii i praktické tipy,
jak dosáhnout vnitřní pevnosti a klidu.

PRAKTICKÁ PSYCHOLOGIE – kurz
Přednášky a praktická cvičení
se zaměří především na pozornost,
vědomí, emoce, paměť, imaginaci aj.

PRAKTICKÁ RÉTORIKA - kurz
Přednášky a cvičení • Technika řeči, práce
s emocemi • Neverbální komunikace •
Trénink řečnických dovedností

PŘEDNÁŠKY NA YOUTUBE

PŘECHODOVÉ RITUÁLY
On-line přednáška
Čtvrtek, 24. října 2024 19 hodin

SLEDUJTE NÁS

[@NovaAkropolis](https://www.youtube.com/@NovaAkropolis)

[Nova.Akropolis.Ceska.republika](https://www.facebook.com/Nova.Akropolis.Ceska.republika)

KURZ FILOZOFIE PRO ŽIVOT

Chtěli byste lépe poznat sami sebe a svět, který nás obklopuje? Máte otázky a hledáte odpovědi? Existuje více cest, jak je najít. A jednu z nich odjakživa nabízí filozofie. Když se dnes řekne slovo filozofie, často si představíme teoretickou disciplínu odtrženou od praktického života. Tento kurz vám přiblíží filozofii takovou, jaká ve své podstatě je: srozumitelnou a užitečnou v našem každodenním životě.

Filozofie pro život

PŘÍRODNÍ FILOZOFIE
ČLOVĚK A UNIVERZUM
ODKAZ DÁVNÉ INDIE
ZÁHADY TIBETU
BUDDHISTICKÁ FILOZOFIE
MOUDROST ČÍNY
VÝZVA ŽIVOTA VE SPOLEČNOSTI
PLATON A „MÝTUS O JESKYNI“
ARISTOTELES
PLOTIN A NEOPLATONICKÁ ŠKOLA
DŮLEŽITOST VÝCHOVY
EGYPT
ŘÍM A STOIKOVÉ
DĚJINY, PAMĚŤ A ZKUŠENOST
DĚJINY A MYTOLOGIE
HISTORICKÉ CYKLY
SVOBODA A OSUD

Součástí kurzu jsou cvičení rozvíjející
schopnosti člověka:

POZORNOST
KONCENTRACE
PAMĚŤ
IMAGINACE
VŮLE atd.

Věř tomu, kdo tě nezklamal,
a nezklam toho, kdo ti věří.

William Shakespeare

NOVÁ AKROPOLIS
MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE

FILIZOFIE
KULTURA
DOBROVOLNICTVÍ

www.akropolis.cz